

I. N. J.
DISSERTATIO HISTORICO.
THEOLOGICA

De

S V E O - G O T H I S;

*Qui vixerunt sub periodo Erici 1.º ad Ericum 2.º dum: membra
rans quomodo restitutis sunt primū ab Erico, mox tamen
ac multos annos ab incertis ducibus vexati, at
nunquam vera religione destituti;*

In Regia Acad. Aboënsi, cum con-
sensu Reverendæ Facult. Theo-
logicæ, publice proposita

P R A E S I D E

P E T R O B Å N G D. & Prof.

R E S P O N D E N T E

ISRAELE H. DYNÆSIO Angermannus
S. R. M. ^{tis} Stipendiario

Die 22 Martii, Anno 1673.

A B O Æ,

Excusa à PETRO HANSONIO Acad. Typog.

Sacratissima Regiae Maj. tis VIRIS quam fidelissimis, Consulissimo, praeclarissimo, Spectabili, Clarissimo & Spectatissimum

Dn. NICOLAO Liezen/ Regij Dicasterij, in magno Finlandiae Ducatu Assessori gravissimo, Territoriiq; Vehmoënsis & inferioris Satakundiæ Judici æquissimo, nec non in Baronatu Loimjokensi vice Legifero prudentissimo, patrono & Evergetæ optimo, ut & Nutritio liberalissimo, calido pietatis zelo & omni honoris atq; observantia cultu æternum prosequendo.

M. JACOBQ FLACHSENIO, in florentissima hac Aboënsi Academia Metaphysicæ & Logicae Professori celeberrimo, ejusdemq; Consistorij Assessori dexterissimo, Mecenati & studiorum suorum promotori certissimo, præceptori & benefactori propensissimo, sincero cordis affectu perpetim colendo.

Dn. OLAO Måñzen NORLANDRO, Redituum Arcis Abogicæ Quæstori accuratissimo, fautori & patriotæ suo, omni reverentiâ & honoris genere quovis tempore suspicièdo.

M. DANIELI ACHRELIO, Depositori in Regia hac Aboënsi Academia solertissimo, fautori ac benefactori suo ut indubitatissimo, ita omnihonore jugiter honorando.

Dn. ARVIDO Liezen/ in Regio hoc Parlamento Aboënsi Logistæ expeditissimo, fautori, benefactori & amico suo ut certissimo, ita officiose jugiter suspiciendo.

Dn. JACOBO MUNSELIO, Regii Dicasterii quod Aboë est, Advocato procuratori circumspectissimo, benefactori & amico suo honoratissimo, omni honore prosequèdo.

Exercitium hocce Academicum in gratissimæ mentis tessellam, honorisq; perpetui pignus, submissè, reverenter & officiose dedicat & offert

RESPONDENS.

HYPOMNEMATA.

I.

Constat Noachum tres filios habuisse, Japhet, Sem & Cham: sed an illi soli fuerint, id itidem liquido non constat.

II. *Sicut Japhet & Sem benedicuntur à Deo, sic minus servitū percūtitur Chamus*, Gen. 9: 25. Hic tu attendes (1) ad analogiam inter servitū ac regnū. Non tota posteritas Chami debuit servire, sed tantum illi, qui fuerunt procreandi de Cenahan Chami filio; forsitan quod is puer patri primum monstravit nuditatem avi, atq; sic recte in suis posteris commeruit servire, uti volunt eruditī: neq; debuit tota posteritas Semi & Japheti regnare: Tantum ergo excellenter super Cenahan regnarunt Israēlītæ de progenie Semi oriundi, dum ejus posteros in terra Canan opprērunt atq; servitū manciparunt, Josv. 9: 22. (2) Attendes ad conditionem, quam præcipue posuit benedictio Semino ac japheto dāta. Videre est ex opposito, qualis illa conditio fuit. Servire debuit Cham in suis posteris; fuit igitur illa benedictio fere tota temporalis ac civilis: nimirum ordinavit summus Deus per Noachum, ut subjugato Chamo fratre minimo, majores duo Japhet & Sem extollerentur potentes. Gen. 9: 26. (3) Neq; tamen negamus, quin eadem illa benedictio aliquid sacri complectebatur. Nam ex mero beneplacito constituit Deus ex Semi posterū, colligete sibi peculium, Exod. 19: 5. & cum posteris Japheti, si minus fœdus sacrum itidem voluit pacisci, cum iis tamen alia ratione, cœu mirabilis ac svavis œconomus, voluit blande loqui, Gen. 9:

III. *Dum ergo Cham dicitur multatus sterilibus terris, intelligendum id de majore parte ex posteris ejus, nimir. de iis, quos Deus per Phas in Numidiam, per Ludim in Arabiam, per Misra-*

K

im

im in Ægyptum, ac per Anamim in Æthiopiam &c. interpre
tibus viris doctis, justus ablegavit, conf. Gen. 10: 6. seqq.
Alias si hos enumeratos Chami posteros, eorumq; similes
nonnullos alios exceperis, jam sciendum est quod eorum
alii in fertilissimas provincias sint immissti, ceu Cananæi,
quibus data fuit terra, quæ fluebat lacte & melle, Deut. 27: 3.
imo, & hoc addendum, quod eorum non pauci sint Japhe
ti ac Semi posteris inmixti, quomodo per Napthuim opini
one doctorum, Lusitani putantur procreati, vide Henningii
Theatrum geneal. pag. 9.

IV. Similiter eti propter petulantiam, servitute multatur Ce
nahan: non tamen petulans fuit is in omnibus suis posteris, uti nec to
tu servit semper & ubiq;. Pius fuit Abimelech 1. qui à Deo in
formatus, muneribus prosequebatur Abrahamum, Gen. 20:
neq; minus pius Abimelech 11. qui foedus seriebat cum Isaco,
Gen. 26: imo, pius quoq; fuit Achis, ad quem properabat
David, 1. Sam. 21: &c. Hi fuerunt de posteris Cenahan ut no
tum est ex historia sacra, & tamen in tantum à servitute fu
erunt iidem liberi, in quantum per gratiam Dei, emine
bant præ multis aliis, ipsis reges illustres. Non igitur tota
posteritas Cenahan fuit servituti addicta, nec quæ serviit,
semper & ubiq; fuit sub jugo.

V. Magogum Iaphetæum habuisse filios, tenet constans fama,
eosq; porro s. fuisse qua numerum, ex antiquissimis runis dicam an
scriptoribus, docent pleriq; historici patrii. Quamquam itaq; pro
more multarum aliarum gentium, liceret vi nominis, ad
Gethar filium Arami, de posteris Semi, referre nostros na
tales, ut quoq; ad illum Gothos cum vicinis MassaGethis
& SamoGethis, reducit Henningius pag. 11. non tamen pœ
nitet nos ex fide Clarissimorum historicorum patriarchorum,
ad Japhetum provocare, sub mentionem originis nostræ,
quod

*quod Deus blande cum ipso loquatur, & ille habitet in Tabernaculis
Semi, Gen. 9:*

VII. Identidem vero recolendum est duos fuisse Magogos, alterum Chamaum, & Iapheticum alterum: hosq; qui confundunt, Chamæum ignorantes, næ illi circa hoc argumentum, in magno errore versantur: faciunt quippe Turcas ac Tartaros ejusdem originis cum nobis Schytis.

VIII. Quo tempore duce Nimrodo, cœpit Monarchia Chaldaica in Asia late sic dicta, per Chami nepotes: eodem tempore cœpit in Europa, Monarchia Svecica, duce Magogo, per Iapheti nepotes. Paulin. Porro si Tu hic scisciteris, cujus fuit is Nimrod? fortassis non negandum est fuisse ipsum de filiis Japhet, Gen. 10: sciendum tamen ejus gesta Chami posteris plerumq; adscribi, quod iisdem sociis, ille cum primis regnum moliebatur..

VIII. Sicut Asatica Monarchia dicitur aliquando Assyriaca seu Ninivetica, aliquando Chaldaica seu Babylonica, juxta vicissitudinem regionum ac civitatum: sic pariter pro varietate provinciarum, dicitur hac antiquissima Monarchia Europæa, jam Gothica, jam Svecica, jam junctim Sveo Gothica, Ioh. Gothus, Paulin.

IX. Quo tempore Niniven in Assyria condidit Ninus 1. scilicet anno mundi 1908. eodem in Svecia, Ubsaliam condidit Ubbo 1. Ita rem memorant Ioh. Gothus, Petrus Petrejus, Ionas Magni, &c. Clarissimus Schefferus de tempore conditæ Ubsaliae nihil definit; sed tantum pervetustam eam esse docet pag. 15. seqq. id quod nos haudquaquam imus inficias. Ceterum habeat nè eadem nomen suum ab Ubbone, ex facili permutatione literarum tenuium mediarum ac aspiratarum, uti volunt nostratum multi, putantes sensum eundem esse, sive Upsala dixeris, sive Ubsala, aut deniq; cum rusticis minus castigate, Ossala: vel sic dicatur illa juxta morem fere Germani-

cum, à præpositione Svecica op i. e. sursum, & fluvio vel loco aliquo ad flumen **Sala**/ uti speciose differit modo nominatus Dn. Schefferus: aut deniq^{ue} an sic dicitur ex Ubbona **Sao** lom/ i. e. palatio, aut palatiis in numero plurali, uti legere nos jubet glossa adposita in **Ronunga Sagun**/ pag. 61. id nobis, attentis ad historiam ecclesiasticam, hoc loco perinde.

X. *Sicut aliquos seculis excrevit in immensum Monarchia Assyrica.* de Semiramide uxore Nini 2.^{di} scribit Diodorus quod 3000000 peditum, & 50000. equitum duxit in exercitu: sic seculu non pluribus ita crevit populus Sveo-Gothicus, ut non modo sufficeret colendis suis regionibus per Scandiam, sed & laborans multitudine urgeret multorum millium emissione in vicinas insulas Cimbricas. *Ioh. Gothus, Paulin.*

XI. *Sicut Monarchia Chaldaica* (1) laboravit vitio auctori^{is}. Erecta fuit illa per Nimrodum, robustum illum venatorem, vicinarumq^{ue} gentium oppressorem. (2) *Sicut illa conjunxit habitacula Semi & Chami*, quæ tamen debebant esse distincta. (3) *Sicut illa fere tota dependit qua executionem*, ab improbo Chamo: sic recte brevi tempore vacillavit, ac in Assyrios, posteros Semi, est translata, *Paulin.* Monarchia vero Sveo-Gothica sicut sanctioribus principiis est nata, sic hactenus ferme per 4000. annorum, viguit diurna. *Deus & in posterum protegat eam clementer, tutelari suo angelo!*

XII. *Ex quibus omnibus, vel evictis, vel datis, adparet Sveo-Gothos, inter gentes postdiluvianas, esse antiquissimos*, si nomen acceperis simpliciter pro ipsis hominibus; quemadmodum quoq^{ue} antiquitatem nominis nostri agnoscunt auctores pleriq^{ue}, non tantum circa ipsum fontem, *Magogum*, sed cum primis circa colonos nostros, *Wistro - ac Ostro Gothos*, qui è Scandinaviâ egressi, stupendam imperii amplitudinem, per Euro-

Europam, Asiam ac Africam, distinctis vicibus, & voluerunt, & Deo duce, obtinuerunt.

XIII. Dicis: Inter gentilismum qui fuit per Sveciam, paulo ante finem testamenti Veteris Iudaici, & inter gentilismum, qui fuit cum alibi, tum pricipue per Asiam versus Africam, invenitur magna affinitas qua numina ipsa, eorum nomina, vim ac cultum &c. Ande ergo suspicio, (1) cum falsis numinibus nos esse satos, atq; sic (2) non statim a diluvio, sed demum multo seculis post, ex Asia per Thraciam, in Scytiā, ac consequenter in Scandinaviam, esse dectos. Sed annon potuit superstitione per gentem vulgari? & an opus cum nova vel religione vel superstitione novam semper gentem condi? contrarium profecto testatur quam plurimorum seculorum experientia. Deinde non redolent genium Asiaticum ingenia nostra. Non lingua tantum alii sumus ab Asiaticis, sed & discrepantiam summam ab illis constituit inter nos & illos irreconciliabilis ingeniorum ac morum diversitas. Tertio notum est diversoria Semi, Cham & Japheti esse distincta: & cur ultimum superstitioni magis primos nostros conditores dicemus mancipatos, quam veræ religioni addictos? an ut Cham vel Cenahan ceciderūt, sic cecidit Japhet fons sanguinis nostri? hæc non leguntur. Si ergo Cenahanæorum multi fuerunt pii probiq; uti vidimus supra num. iv, cur meliora desperabimus de posteris Japheti? Quo fundamento salvo minus æqvum est, ad Sveo-Gothos priscos applicare, quæ de corruptis gentibus Asiaticis notantur apud alios, singularia: & adhuc iniquius, superstitionis conditoribus nos dicare &c. sed de h̄is infra.

XIV. Optandum esset etiamnum adparere primi temporis documenta, ceu (1) lapides sepulchrales primorum patrum, positos vel statim a morte ipsorum, vel postquam eos literasq; primum invenit industria humana, aut de-

niq; (2) antiquas statuas: vel (3) monetas alias. Sed quid caducum vetustas non excedit aut sepelit? Sicut itaq; per vim naturæ, talia nunc non amplius visuntur, ut-pote quæ vel fumo antiquitatis sunt confusa, vel alias dispositione divina, sub cineribus ac arenis jacent sepulta, quod monumentis nostris antiquissimis, contigit sub variis aut favillis Ubsaliensibus aut rapinis &c. Sic velle ea videre ut fides prisci traditionibus habeatur, non tam est intempestivam curiositatem prodere, quam nos modernos nova & impossibili conditione onerare; imo, ipsam naturam in suis legibus fatigare, ejusq; auctorem in suis ordinationibus incusare.

XV. Standum igitur fide eorum, qui quondam eadem vel ipsis oculis suis subjecerunt, vel subjecta ab aliis, per majorum simplicium ac integritate conspicuorum certam traditionem, cauti acceperunt. h. e. caveantur vel excutiantur recte, quæ nunc seruntur, ex quo per literarum abusum, in tali negocio solertior coepit esse prudentia aut nequitia humana; & recipiantur bona fide, quæ vulgavit ante prisci ævi simplicitas, maxime quamdiu mansit integra, nec dum fallere, arte aut malitia didicit.

XVI. Alias non negandum est, circa originem gentium multa occurrere, minus certa vel plana: Sunt equidem non pauci, qui per literarum, imo, quandoq; & integrarum syllabarum jam additionem jam mutationem aut intercalationem &c, tentant omnia explanare: Sed hoc nimium videtur mihi, & justo confidens, imo parum quoq; sanctum in Dei ordinationem circa priorum temporum fata. Vix ergo quicquam aliud iidem moliuntur aut efficiunt, istis suis conatibus, quam quod prodant animorum æq; ac ingeniorum lasciviam & luxuriam. Scribit alicubi Seneca: nemo scit, quantum nescire, cuius di-
ci velim ut recordentur avari iidem, ne diutius turgeant suis

suis ingenii, nec non ut discant cum reverentia colere pri-
ora fata dispositionis divinae: Ego vero ejus dicti heic tanto
magis sum memor, quanto propter genus studiorum, ab
hoc lubrico argumento, de origine gentium singularum, sum
remotior, & quod habeam scripturam sacram, quæ avidi-
tatem ingenii, si quæ est, dulcedine pariter ac multitudi-
ne rerum, satiat abundet: conf. Tremellum in notis ad Gen.
caput 10.

Libri Secundi Finis.

PARTIS GENERALIS

LIBER TERTIUS.

De Ecclesia Sveo-Gothica sub periodo annorum 480, quæ est à tempore Erici 1. ad Ericum 11. re-
spondens fere exacte periodo sacræ, quæ est inter
vocationem Abrahā ex Ur Chaldæorum,
atq; inter mortem Mōsis in deserto.

Qui historiam sacram per periodos pertexunt, solent
sæpius periodum tertiam inchoare à vocatione Abrahā ex
Ur Chaldæorum, quod Deus novis beneficiis tunc ejus
domum auxit. pariter quia nos præcedenti libro ad idem
fere tempus deduximus fata Ecclesiæ Sveo-Gothicæ, ac
jam favore nōminis, invenimus regno datum regem pium
ac probum: ab hoc igitur tertium librum historiæ nostræ,
nunc non immerito exordimur.

CAP. I.

*Probat ecclesiam Dei sub Erico 1. in patria nostrâ,
non tantum exstitisse, sed & incrementa cepisse.*

Dicitur

Dictum est superiori libro sub finem, tristem fuisse ecclesiæ faciem per Sveo-Gothiam nostram, lascivientibus sub Gethæri ignavo filio, Gothis, & Svecis omnia alia, quam pietatis conservationem tunc molientibus, propter hostes Ruthenos, Livonos ac Curetes, *Paulin.* adeoq; tunc apud Gothos, corruptos fuisse bonos mores, & apud Svecos sævitia hostium, vel ablatos vel impeditos ad minimum, antistites sacros. Neq; tamen, quod nunc addendum est, sub hoc tali statu, prorsus heic evanuit Dei ecclesia.

I. *Servavit illam Spiritus Dei in suo verbo, per ejus meditationem ac conservationem.* Nunquam deficit, qui verbi Dei reminiscitur, quod id nos sustineat ac juvet per aquam & ignem, *Esa. 43: 2. Psal. 119: 92.* Nec desperare fas est de verbi incremento, ubi id servatur ac cum aliis communicatur. Ut semen terræ commissum suum fert fructum, sic non potest non fructum ferre prolatum Dei verbum, *Matt. 13:* nam sicut ros & pluvia non cadunt frustra super terram, sed fertilem eam reddunt; sic nec fustra revertitur prolatum & communicatum Dei verbum. Obj. Non dum fuit super terram, aliquod Dei verbum scriptum. R. Si minus Dei verbum tunc fuit scriptum, fuit tamen idem tunc viva voce prolatum, ac per traditionem, provisore Deo, sancte servatum. Ut itaq; idem manet in se semper unum & sanctum, &c. sive scribatur, sive non scribatur, sed saltem viva voce propagetur, ac usurpetur, sic nequicquam infertur id tunc non extitisse, quia non extitit scriptum. poruit idem tunc fuisse viva voce prolatum, sicut quoq; revera fuit; & tamen sub hac circumstantia, id æq; sanctum fuit, æq; divinum, æq; efficax &c. sicut sanctum, divinum & efficax &c, est, ubi scripto comprehensum recte consulitur, item premitur meditatione pia.

II. Ser.

II. *Servaravit tunc temporis ecclesiam Dei, per Sveo-Gothiam no-*
stram, idem Dei spiritus, in ipsis sanctorum & credentium reliquiis.
 (1) Qui sancti superstites fuerunt in illa ingenti hominum
 multitudine per utrumque regnum, quam primum respirare
 cuperunt ex variis malis, oppressionibus ac indignationibus,
 quas ante tulissent, nihil antiquius habuerunt, quam
 collapsam ecclesiam restituere, & diminutam eandem ad-
 jectione aliorum augere: facit quippe conversatio impio-
 rum, ut vere pii serveant spiritu, Psal. 119: 53. (2) Est quoque
omne bonum communicativum sui, ut vulgo dicere consuevi-
mus: & fas est similiter sperare, etiam ex hoc principio
tunc superstites pios in disseminandis sanctis consiliis Dei,
fuisse adnitos; nam neque invidet Spiritus bonus aliis saluta-
ria, & qui eodem aguntur, socios accomilitones semper
querunt. Quos ministros deinde adjuvat spiritus Dei, qui
infirmitatibus nostris succurrit, Rom. 8: 26. qui efficax est
in infirmis, 1. Cor. 12: 9. & qui solus dat incrementum,
1. Cor. 3: 6.

III. *Quid vero effect tunc temporis Rex ipse, Ericus primus? Duo*
singularia commendantur in hoc rege. primum quod regnum
legibus justis beavit, & deinde quod deductis effrenibus in
Cimbricas insulas, ad novas sedes querendas, prudens idem
quasi malis exoneravit. De priori extat carmen sapphicum,
ex antiquissimis carminibus Gothicis erudite compositum.

Primus in regnis Gotthicis coronam regiam gessi, su-
biq; regis munus, & mores colui sereno principe dignos.
Horruit quicquid furor aut libido svasit, & nulli gravis
aut molestus, sed probus vivens timui praesesse, more ty-
ranni. Legibus justis populos gubernans praeiui. Nullus
pavor innocentes terruit. Iudex procul est iniquus me

duce pulsus. Daniæ regnum caruit colonis, donec illius regionis agros Gothicas gentes habitare iussi, sed sine rege. Non erant pauci populi rebelles, quos metus legum vetuit morari Gothicæ in terra, vel habere sedes inter honestos. His ego pulsis procul in remotas Cimbricas terras, reliquis quietem præstii firmam, &c. Quam cantilenam repetit Paulin. hist. arct. libr. 2. pag. II. Johannes Magni vero non tantum eam suo operi inscribit, sed & addit, quod hic Ericus regnum tanta virtute & industria gubernavit, atq[ue] in terras procul dissitas extendit, ut pleriq[ue] nostri historici, ikum non solum precipuum, sed etiam primum Gothorum regem fuisse existimant, lib. I. c. 8. De posteriori vero, nimirum quod abundantem ac indomitam multitudinem vele misit vel ejecit in colonias, ad novas sedes querendas, & ne legum suarum promulgationi licentia corrupti, essent impedimento, meminerunt non tantum ArchiEpiscopi Gothi, Paulinus & Johannes, in locis modo nominatis, sed & sic infertur Ericus ipse loqui in veteri Svecico Chronico: Jag var förste Konung i Göthaland reed/ då bodde ingen i Skåne eller wetalaheed/ jag lät them först bnyggia och vptaga/ th bör dem statta Göthom alla dagar/ &c. p. m. 69. & seq.

Hic ergo Ericus 1. sicut fuit illustris probitate morum, & pietate legum: sic sinceritatem religionis recte putatur fuisse secessus. Crediderimq[ue]; ego quod tenorem religionis ad se delatum non tantum pie sustinuit, sed & quod eum, sicut opus fuit, prudenter per regnum intendit. tantam enim curam agens beatitudinis civilis, tantasq[ue]; vigilias illi impendens, an potuit coelestis oblivisci? Dicis: Ericus ille conatus est suos subditos reducere à vitiis ad virtutes civiles; nec legitur, quod religionis aut reformationis sacra ullam egerit curam. Rx. (1) Si illo studio

dio civili Rex Ericus minus restituit extinctam religionem: effecit tamen, ut sublatis vitiis, Sveo-Gothi religionis introductioni per novam prædicationem, essent opportuniores moraliter. (2) Si prorsus extincta tunc non fuit religio, quod speramus, sed tantum graviter prolapsa, his suis contibus effecit Rex, ut minus impugnata flagitiis, subsisteret non tantum per gratiam Dei diutius, sed & de die in diem, promotore spiritu, feliciter augesceret. (3) Quanquam itaq; pietas ejus non deprædicetur in priscis monumentis, ceu in carminibus, que idiomate Gothicō ab antiquissimis temporibus edita, de ipso circumferuntur, non tamen est illa neganda, primum quod non omnia antiqua sint in cārmen relata, & deinde quod illius carminis auctor tantum intendit propter prudētiām civilem ac bellicām, Regem hunc celebrare. (4) Neq; impium aut à veritate alienum est, statuere Ericum hunc, ceu singularem ecclesie patronum ac promotorem, tunc temporis fuissē à Deo excitatum, ut quemadmodum per Abramū, Semi posteritas tunc renovabatur in Asia: sic per hunc deberent nostri Japhetæ i refici ac recreari in Europa. fuerunt ambo coætanei, & quamquam professione dissimiles; jungi tamen per bonitatem Dei, potuerunt in hoc tertio, ut sicut utraq; gens Semi & Japheti, una benedictione beabatur., Gen. 9: 27. sic nunc utraq; inveniret suum, illa Abramum, bæc Ericum, qui se submersam ac oppressam, sacrī consiliis juvaret ac restauraret.

IV. Recte proinde faciunt historici nostri, dum etiam per hujus Erici Regis tempora, affirmant in Sveo-Gothia nostra, fuisse religionem veram. Post tempora Erici 1. abrogato paulatim vero Dei cultu, &c. incolæ Svecia & Gothia pagana superstitione fascinati, in horrendam idololatriam sunt prolapsi &c. ex Joh. Gothi lib. 1. cap. 8. seq. scribit D.D. Paulin. in hist. arct. lib. 2. cap. 7.

CAP. II.

Diluit duas objectiones, quæ moventur contra argumentum capitinis primi.

Tempore Erici 1.^{mi} nullam fuisse religionem veram per Sveo-Gothiam nostram, videntur duo argumenta probare: estq; eorum alterum historicum, alterum chronologicum, ut jam indicabimus.

I. Constat tempore Abrahami evanuisse religionem sacram apud Semæos: habitabant quippe tunc iidem, utpote Terah pater Abrahami, & pater Nachoris &c, ultra flumen Euphratem, colebantq; Deos alienos, *Iofv.24: 2.* Hinc inferunt eruditii: si Semite tunc temporis sic fuerunt prolapsi: sequitur tanto magis prolapsos fuisse Iaphetæos, qui præ Semitis, inferioribus, utebantur vel patriarchis vel rectoribus. Sed non desunt, qui ex charitate, per beatitudinem Dei, audent sperare, non brevi temporis articulo, imo, ne quidem uno seculo, extinctam heic fuisse religionem veram. Et notandum, quod laxius nonnihil inferant iidem, dum ex Semitis explicant Japhetæos. Dicit scriptura Semitas fuisse lapsos; at non addit ex illorum lapsu, aut cum illorum lapsu, Japhetæos similiter fuisse lapsos. Si fuisset inter utrosq; talis nexus moralis, ut altero cadente, necessario caderet & alter, sic inferre licet. At talem absolutam series nusquam monstrat scriptura; parum igitur tutum, ab unius populi casu, ceu invineibili arguento, alterius casum expiscari. Latet profecto nos cunctos, quæ fuit Dei longanimitas erga utrumq; & quanta gratia cuiq; data. Forsitan sicut primogenitus fuit Japhet, sic præ Semo, dignabatur Deus ipsum majori gratia, non propter ipsam primogenitutram, ullamve ejus dignitatem aut conditionem, sed quod apud hanc primogenitutram, ex indebita gratia, liberrimaq;

volum-

voluntate, sic voluit propitius ordinare. Nostro igitur iudicio videtur opinio prior non tantum *qua fundamentum Iubrica ac incerta, sed & qua caritatem Christianam, minus pia:* unde (1) si negemus cum illis Semitis descriptis apud Josyam, cap. 24: 2. lapsos fuisse nostros Japhetæos, propter incertitudinem fundamenti, suspicamur nos nihil nefas commisisse. (2) Etsi agnoscamus posse veram religionem cito inhiberi, ac quæ praxi intermitti, memoriam tr. ejus non æq; cito posse obliterari, & putamus & speramus. Nos igitur sicut ex factis Semiticis non explicamus sortem Japhetæorum; sic speramus non tantum hoc Erico Rege, sed & multis seculis post, fuisse per Sveciam, veram religionem; ut quoq; idem in sequentibus conabimur probare.

II. Altera objectio, qua nonnulli evincere volunt ante fata Erici i. hic declinasse religionem veram, est chronologica, uti modo innuimus, & sic fere habet: *juxta communem historiorum calculum ponitur hujus Ericai imperii initium circa annum à diluvio 357. & finis circa annum à diluvio 425. h. e. ille capie imperare circa vocationem Abrahami, & desinit circa nuptias Isaci & Rebecca: jam si evanuit per orbem vera religio, ante vocationem Abrahami, ut fert communis rumor; sequitur non tantum Erico Rege illam nullam fuisse, sed & excidisse eandem ante imperii ejus initium; quia id idem est cum vocatione Abrahami, quam antevertisse vulgo creditur religionis deliquum.* Respondetur (1) agnoscere nos circa chronologiam, nullam certam aut accuratam supputationem inveniri; ferri igitur nos eo, quorum nos dicit communis calculus: imo, rogare, ne quis in hisce antiquioribus, nosullo certo ac Prætorio calculo velit onerare. (2) Argumentum vero ipsum videmus in fere esse hypotheticum, & totum dependere ex historico argumento paulo ante allato. Jam vero adparet ibi evicisse nos non constare

certis documentis, ex lapsu quorundam Semitorum, posse aut debere inferri singulorum lapsum idololatricum, nedum omnium hominum, praecisa ratione, ex qua familia, quo ex sanguine iidem fuerunt oriundi: non igitur nunc affirmare audemus ante tempora vocati Abrahami, religionem veram ubiq; passam fuisse aliquum, maxime cum videamus hanc propositionem lubrico ac fragili principio inniti, imo, quod dissimilandum non est, cum videamus illam scripture manifestis exemplis contrariari, ut iam ante indicavimus, p. 78. Nobis ergo judicibus fas est credere verum Dei cultum suis. se non tantum ad tempora Erici, per manus piorum traditum, summaq; sollicitudine conservatum, uti ex Berozo, scribit D. D. Paulin. histor. Arct. lib. 2. cap. 7. sed & talem & simili ratione conservatum mansisse illum, hoc Erico Rege, prorsus sic: ut nos superiori capite, & scripsimus & monuimus².

CAP. III.

Narrat ecclesiam Sveo-Gothicam per 400. annos hac periodo fuisse obscuram, quod totidem annis vacillabat ipsa respublica.

Vidimus quæ qualisq; fuit ecclesia Dei per Sveo Gothi-
am, bac periodo tertia, sub ejus 60. vel 70. primos annos:
nunc addendum est, quæ qualisq; illa fuit sub ejus 4. seculo-
rum annos sequentes³.

Prosperam ac felicem non audemus hisce seculis eam de-
pradicare, quod ipsa respublica civilis scribatur his iisdem
annis discordia turbata, & sacra religio impia idolorum cul-
turâ oppressa: Post fata Erici 1. quæ in annum à diluvio 425.
ferme inciderunt, domi perniciosa discordia, impiaq; idolorum cultu-
ra, foris importuna hostilitate invalescentibus, Sveonum Gothorumq;
respub. cœpit vacillare annos plus minus 400, scrib. Doct. Paulin.
lib. 2. cap. 7. ex Ioh. Gothi libro 1. cap. 8. & seqq. jam si internis
exte-

externisq; motibus sic agitabatur resp., quid mirum si quoq; ecclesia deliquum ferebat sub illis turbis? & nè ambigamus, rem ita tenuisse, addunt iidem hoc eodem tempore invatuuisse idolorum culturam.

Nequaquam tamen dubitabis quin hisce iisdem seculis aliqua apud nos extitit Dei ecclesia. At est hic diligenter *distingendum inter vocationem Dei directam*, quæ fit per verbū Dei claram prædicationem aut lectionem: & *inter vocationem indirectam*, quæ fit dictamine notitiarum residuarum post lapsum, item obscuris de ecclesia Dei rumoribus, nec non miraculis divinis &c. Quid vero vocatio utraq; in præsenti negocio ferat, nos nunc paucis despiciemus.

C A P. IV.

De vocatione indirecta.

Negari neutiquam debet, quod illius temporis Sveo-Gothi gaudebant vocatione indirecta: Nam (1) habuerunt notitias innatas, quarum ductum potuissent diu sequi, antequam se duce destitui, possent vere incusare ac conqueri. Evidem sci-mos ab hac indirecta vocatione multos defecisse, nimisrum omnes illos, qui inclinarunt ad beneplacita, non quæ ipsæ notitiae dictarunt, sed quæ excogitarunt ipsi, notitiis iisdem vel malitia oppressis, vel per se, serie sua cestantibus, Rom. 1: sperare tamen fas est, aliquos fuisse, qui circa finem dictaminis notitiarum subsistentes, tantum abest ut beneplacitis à se effictis adquiescerent, ut contra dies noctesq; studerent, ac hoc illucq; mearent, quo rectiora verioraq; consilia inventire possent. Hos tales si qui fuerint, videmus nequaquam fuisse conversos, nedū ad fastigium fidei, more nostro deductos; condemnaremus itaq; illos, si intra ecclesiarum pomœria vixissent: ast quia iidem vixerunt pagani, & tamen difficultatem salvationis, conditionem ab improbis parentibus reli-

reliquam, tentarunt residuis suis virib; omnib; superare, tantū
 abest ut intempestivo judicio illos condemnemus, ut contra
 velimus quoq; eos, salvo $\gamma\omega \epsilon\nu\chi\epsilon\nu$, gratiæ divinæ commen-
 dare, *Hylsemann de auxil.* (2) *Quid dicendum de miraculis, quæ*
 hisce seculis contigerunt illustria. *Succenditur Sodoma,*
 Gen. 19. 24. *de effeta matre nascitur Isaac, Gen. 21: 2.* *Ioseph è*
captivo fit princeps Ægypti: Gen. 41: 39. & Moses relicta aula ad-
 glomerat se exois coram mundo, rursusq; de tenui pastore, sociis ac
 commilitonibus despectu, longe supra aulam extollitur, conf. Exod.
 2: 11: cum Heb. 11: 24. seqq. Hæc talia fuerunt, quæ non
 tantum merebantur celebrari, sed & quæ debebant sua fa-
 ma orbem replere, ac sine dubio, actu quoq; iplo statim
 repleverunt: potuerunt igitur etiam in Sveciam deferri,
 ac ad se nova audienda, ejus incolas invitare. (3) *Cessaver-*
rint quoq; hæc superiora miracula, ceu tenuiora, & in qua tantum
curiosi possent penetrare, si non cessavit nec substitut tunc temporis
nuncius de exitu Israëitarum ex Ægypto, referens plagas Ægypti,
exsiccatum mare ac submersionem Regis cum toto exercitu. Cele-
 brabantur hæc profanis historiis mox apud varias gentes,
 non dubium igitur quin quoq; Sveo-Gothis statim inno-
 tuere. Ac tametsi neq; hæc divisim, neq; conjunctim mi-
 racula omnia, quicquam aliud loquebantur, quam supre-
 mi Numinis singulare beneplacitum; lecta tamen ac hausta
 eadem sic animum percellebant, ut liberatus à præjudiciis,
 variisq; cogitationibus, inter alia nova, accipiendæ præ-
 dicationi de Christo, esset opportunior: atq; talis cum esset,
 sibiq; diffisus anhelaret ad bonitatē Dei, quin juvaretur summa
 & indebita gratia Dei, nulli dubitamus, conf. Josv. 2. & 6. ca-
 put. item Heb. 11: 31. Ex quo principio firmiter statuimus eti-
 am Svecos nostros priscos miraculis istis fuisse adjutos. Sc. non
 credim; eos beneficio eorum fuisse salvatos, vel miracula ipsa
 fasti-

fastigium fidei in Christum, tunc vel unquam attigisse: suspicamur tamen maiores iisdem percullos, sepositis præ judiciis fecisse viam attentioni prædicationis novæ, & postea Deum ipsum ex indebita gratia, vel angeli susurratione, vel Spiritus informatione Act. 10: 3. &c. supplevisse de Christo quæ deficiebant. *Aduer repetimus*: tametsi illi nostri Sveo-Gothi hisce temporibus destituebantur *vocatione directa*, quæ est per claram Evangelii prædicationem, quod tamen nos non concedimus, quippe qui videmur nobis per certa documenta contrarium posse probare: nequaquam tamen dubitandum, quin posterioribus hisce modis, h. e. ut loquimur, per *vocationem indirectam*, multum juvarentur, eademq; adjuti, quin adprehenderentur ac adiutoriatione promoverentur à gratia Dei, donec in Christo miserenti ac justificanti Deo humiles possent advolvi.

C A P. V.

De vocationis indirectæ applicatione ac fructu.

Ut rem rectius assequaris, ecce subjicimus plura de vocationis indirectæ natura, exponentes eam juxta intentionem Dei, & pariter narrantes, quæ ejus à parte hominum, non tantum applicatio; sed & possibilis applicationis fructus.

Supponimus hic primum, quod Deus nulli populo unquam subtrahat prædicationem ante collatam, nisi voluntaria ac evitabili consumacia, illa prius spernatur ac fastidiatur; si derelinquetis Iehovam, ille derelinquet vos, dicit Hazaria 2. Chron. 15: 2. probantq; hoc idem quotquot scripturæ dicta de ablatione verbi Dei usquam loquuntur. Vide de ablata vinea Matt. 21: 41. de ablato regno gratiæ Matt. 23: 33. de negata ulteriori vocatione, Matt. 22: 7. de erepta prædicatione, Act. 13: 46.

de moto candelabro, Apoc. 2: 5. & quæ sunt loca alia per totam scripturam sacram, in quibus singulis invenies Deum abstulisse suum verbum ejusq; prædicationem claram, non propter Dominii sui vel absolutam rationem, vel independentem libertatem, sed unice propter suam justitiam, postquam ille populus cœpit Dei verbum fastidire ac contumaciter Dei consilium adversus se aspernari, uti scribitur, Luc. 7: 30.

Supponimus hic deinde, quod fiat talis verbi Dei rejectio ac neglegentia, vel in genere per impiam, sceleratam ac flagitiosam vitam, juxta illud Matt. 7: 6. vel deniq; singulariter quando populus aliquis id aut non admittit, juxta æquitatem naturalem, sicut fecerunt seditioni contra Paulum, Act. 21: 28. seq. aut quando admissum idem mox incipit ridere, ac per contumaciam improbè aspernari, sicut fecerunt qui Christum audiverunt quidem, sed mox verbum ejus petulanter rejecerunt, quiq; propterea destituuntur prætextu, uti loquitur Salvator Joh. 15: 23.

Hinc conjectaria Theologica:

I. Quando Deus ob nominatas causas populo alicui abstulit suum verbum, jam non amplius tenetur idem illi restituere, (1) propter rationem æquitatis, quæ svadet, ut maneat ablatum, quod secundum justitiam punitivam recte fuit ablatum: & (2) propter libertatem, quæ nescit obligationem omnem in minimis, ac tanto magis ignorat eandem in tam pretiosis ac salutiferis, Rom. 11: 35. conf. Job. 41: 2. Contra hoc conjectarium moventur argumenta de bonitate Dei, & intercessione Christi ac ecclesiæ, sed ad illa respondebimus publis ce ex scriptura sacra per Dn. Stigzel: ArchE. ac Hylsemānum.

II. Si Deus ex summa clementia, populo illi, qui verbum petulanter ante rejectit, id nonnunquam misericors restituat, id facit per
se, no-

se, novo prorsus ac indebito beneficio; ac tum plerumq; si idem ille
popul^s studeat virtutibus honestis, sequaturq; notitiarum in-
natarum ductum, quousq; per naturam potuerit, Rom. i: 18.

III. Sin v. propter libertatem suam ac œconomia sapientiam, tali novo,
prorsusq; indebito beneficio Deus noluerit eundem illum populum affice-
re: est tamen tanta bonitatis, ut illi, sicut cuiq; alii populo pagano,
offerat redditus ansam, per vocationem indirectam, nimurum per
famam de ecclesia sua, per considerationem hujus universi,
per miracula, per beneficiorum temporalium effusam ad-
fluentiam &c. hisce quippe modis utitur favens Deus, ac
vult ut pagani per illos euntes, deducantur ad suam eccl^e-
siam; hoc est: *vult ut ab inquisitione deveniant ad comprehen-
sionem, ac ut à comprehensione deveniant ad inventionem, quemad-
modum hanc intentionem Dei explicat Apost. Act. 17: 27.*
*Vocationis igitur indirectæ applicatio, spectata à parte Dei, spirat
creatoris bonitatem, & suo modo ordinatur ad salutaria
media quærenda, per quæ possumus æternum salvare.*

IV. Spectata v. eadem vocatio indirecta à parte paganorū, et si rarius
attingat finem beatum, quod plures vani fiant in suis ratiocinationibus,
Rom. i: 21. impossibilis tamen non est omnino statuenda. Sc. po-
test rusticus paganus (1) inquirere de vero Deo, quem ex
gubernatione creaturarum, ac devolutione mentis ad pri-
mum aliquod principium, ex dictamine naturæ, novit esse
unum. (2) Potest idem ille rusticus per hanc inquisitio-
nem pervenire ad famam de diversis sectis. (3) ab hac pot.
est ille devolvi ad famam de vera ecclesia. (4) inde quo-
q; potest naturaliter pervenire ad inquisitionem dogmatum
ecclesiasticorum in genere, quomodo Athenienses ex me-
ro studio novitatis inquirebant de dogmatibus Paulinis,
Act. 17: 21. (5) Dogmata vero sacra, qua rationem con-
fusam, non possunt latere paganorum sacrificos, mercato-

res, advenas, à quibus proinde quilibet adultus laicus potest rescire, quo pergit ad audiendam doctrinam dogmatum sacrorum, quatenus eadem à suis antiquis notatur distincta. (6) Hanc autem differentiam quandocunq; & à quocunq; acceperit, sive Turca is fuerit, sive judæus, sive Christianus, sive Magus, imo sive angelus bonus is fuerit, sive malus; rusticus certe illius narrationi auscultando, inventet subesse gratiam prævenientem, quæ in conversione vera, ac juxta vocationem directam salutari, primum salutiferum actum ponit, naturali repugnantia sublata: Innotescit quippe Christus, à quocunq; nuncietur, Phil. 1:15, seqq. & ea est natura verbi divini, ut sive inter spinas, sive in petram cadat, dum modo intelligibiliter proponitur, admittiturq; ad animum, id semper pullulet, & quadantenus germinet, Marc. 4: 27. Atq; sic juxta rationem omnibus simplicibus gentibus communem, h. e. per vocationem in directam, potuerunt Sveo Gothi, si domi verbo Dei carebant sub nominatis confusis seculis, ad ecclesiam Dei pervenire &c si minus omnes, tamen, quot seriem ordinationis sobriis conatibus contigit pertexere, quotq; fortassis sufficiebant ad particularem ecclesiam constituendam.

C A P. VI.

De vocatione directa per verbum Dei, qua invenimus Sveo-Gothos nostros etiam per hæcce confusa tempora, fuisse gavisos.

Sed vix est opus ad vocationem indirectam configere in horum annorum periodo. Sperabimus ex documentis non contemnendis nos probaturos, etiam hisce seculis gentem Sveo-Gothicam gavismam fuisse vocatione directa, quæ est ac contingit per verbi Dei claram prædicationem ac lectionem, Rom. 10: 14.

Neq;

Neq; tamen etiam in prodi gressus testimonia, quæ probant seculis multis infra, per nostras oras fuisse religionem veram. Sepositis ergo monumentis iisdem, quæ inferiorum sunt periodorum, videmur nobis inter alia, quæ ad præsentis periodi vocationem directam probandam adferuntur, non temere omnino posse sequentia proferre.

I. *Videmus inter Canaanos hisce seculis fuisse multos pios, non igitur desperabimus apud japhetæos vixisse eorum similes h. e. religiosos: & nisi ita esset, jam benedictum vinceret maledictus, quod coram Deo ac hominibus putatur improbabile.* *Dicu: defecit familia Sem: iofu. 24: 2. & tamen stetit familia Chami, Gen. 20: 9. seqq. &* Non probatur certis documentis omnes Semitas defecisse, & qui sic vel loquuntur, vel concionantur, assumunt de suis præjudiciis, quod non habetur in ulla certa historia profana, nedum sacra: Nam nuspian legitur omnes Semitas defecisse; & locus Iofv. 24: 2. particularis est, ostendens saltem quosdam è majoribus Abrahami sua ratione defecisse, ac cultum idololatricum commisisse, quod vi illius textus, nos faciles concedimus: Sed an licet ex istis certis individuis ad totam familiam argumentari? non sic solemus. Nos igitur sicut ex scripturis videmus multos Chamæos hisce seculis fuisse justos; sic credimus Semitarum quamplurimos iisdem temporibus fuisse religiosos: ac ut videmus Semitarum non paucos jam cecidisse; sic nec dubitamus idem de multis Chameis affirmare; imo, adfirmat id ipsum S. sacra Gen. 19: & capitibus aliquot sequentibus.

II. *Semitarum non paucos in varias terras esse dispersos, ne nunc amplius in suis generationibus queant investigari, notum est ex Gen. 10: 26. seqq. nec non ex ingenua confessione Tre-mellii ad eundem locum, num: 91. seq.* haud tutum igitur

negare quosdam eorum pios japheteis nostris vixisse immixtos, ac cum illis ex antiqua institutione, Creatorem cœli & terræ, sanctè coluisse. Nobis, qui gratiam sub tempore gratiæ, extollimus ac deprædicamus vehementer, nulla est religio idem affirmare, quod credam⁹ hisce quatvor seculis Deum suos cultores habuisse, non tantum ex familia Chami vocatos, uti ante vidimus: sed pariter multos electos ex familia Semi ac japheti, *ubicunq;* illi per orbem vagabantur, *aut qui & quot* sub gratia Dei dispersi palabantur &c. ita primum metimur hujus temporis Sveo-Gothos *ex ratione domestica ac interna.* Videamus nunc quid svadeant argumenta externa.

III. *Vixit hisce aliquot seculis uxor Noachi:* & quidem in Italia uti tenent eruditii: nam sicut maritus Noah in italia decessit, testibus Josepho ac Beroso: sic eredibile ibidem ultima fata conjugem ejus expectasse. Ea vero uti viam Domini probe novit, feliciter per Deum dicam, an pium maritum instituta, sic divinorum consiliorum pariter ac operum ubicunq; vixit, fuit celebris præco ac interpres. Specramus itaq; vocem ejus sanctam, etiam in Sveciam, per internuncios inde esse perlatam: nam sicut nunc frequens est commercium inter provinciam unam ac alteram, sic pariter negociorum variorum causa, de gente in gentem variis olim meabant. *Dicū: an docebit mulier, & num dgeuit relicta Noachi?* *Et* Ordinarie in ecclesia non docebit mulier i. Tim. 2: 12. ast fert s̄ape, imo imperat quandoq; ratio extraordinaria, quod non admittit consveta: juxta quam observationem nihil alienum à consono censet, qui sub simili ratione, & ex variis sanctorum fœminarum exemplis, existimat eas posse quandoq; præcones agere; nimirum ubi per Deum rite vocantur, ac necessariis donis instru-

instruuntur, &c. Quod vero Sambethes, relicta Noachi, fuit divinorum consiliorum p̄r̄co, id docent quotquot sibyllarum unam eam constituunt, ac 24 librorum auctorem nominant, vide Micrāl. hist. Ecclēs. quæst. 39. pag. m. 79. Inst. Sibylle nunquam fuerunt: & qua circumferuntur, sunt pia fraude Christianorum composita ac excogitata, Calaub. Exer. i. sect. 10. Beermannus Exerc. 14: contra Photin. & Extitisse Sibyllas probamus ex patribus quam plurimis, Eusebio, Arnobio, Origene, Clemente Alexandrino &c. qui recensentur apud Micrālium, pag. 78. seq. & apud Ludov. Vivem in Aug. lib. 18 de C. D. cap. 23. Eas autem etatem Christianorum in N. T. anteveruisse, probamus ex vetustissimis allegationibus, in quibus non possent nominari, nisi ante extetissent; Sed de his alii alibi, ubi quoq; possunt despicer Saganè eadem fuerint, uti opinantur Wierus Medicus, Gædelmannus Ictus, & Wagnerus Theol. Tubingensis, an quadam prophetides & de religiis civitatis Dei, ad prædicandum verum Deum, & ad vaticinandum, de persona & regno Christi, de antiChristo, mundiq; fine & c. à Deo excitatæ, uti putant patrum pleriq; consule Montacutium, Obsopæum Bellarm. Baron. Hyper. & plures alios, qui de illis ex professo scripserunt. Idem judicium esto de jōbo, ejus amicis, ac piis aliis, qui hisce temporibus privati aut illustres vigebant in Europa, Asia, aut Africa.

IV. Sicut gens Israël hisce seculis, benedictione divina crevit in Aegypto in immensum, sic non potuit fama nominis aut gloria ejus subsistere ante, quam totum terrarum orbem suo præconio occupasset. Duplēcē ponimus famam, alteram obscuram, & quæ incertis auctoribus manat, de re non usq; adeo certa; ac certam alteram, & quæ auctoribus quibusvis, attamen certis per dispositionem Dei, manat, quæq; narrat rem, uti est: Illam supra vidimus circa vocationem indire.

Qam:

Etiam: de certiori nunc agemus, quippe quod videatur illa hujus loci esse, item memorare per gentem Israël hisce seculis doctrinam coelestem ad nostros fuisse vulgatam, fuit ægyptus h. t. memorabilis ob varia sua dona ac accidentia. inclauit illa negociactione cum aliarum rerum, tum præcipue nundinis equorum; facilis igitur conjectura, quod ad equos emendos multi peregrini eam visitarunt. Deinde præbuit eadem pabulum ac panem circumiacentibus quibusvis nationibus tempore Josephi, haud mirum igitur, si quoq; plures exteri eam hisce temporibus intrarunt, ac cum pane seculari, coelesti, per gratiam Dei, felices exportarunt. Per emptores itaq; qui vel equorum causa, vel trumenti, Ægyptum intrarunt, putamus planum esse certiorem famam de ecclesia Dei, in exteris esse vulgatam, & pariter decantatam eandem à politicis, qui ad regionis dicam an Pharonum gloriam visendam, illuc hisce temporibus curiosi descendederunt.

V. Fuit quoq; non infrequens commercium per hacce secula inter Asiaticos ac Europeos, præsertim illos, quorum sedes tenent Galli moderni, sicut itaq; hi potuerunt sedes cum sedibus commutare; sic nihil fuit utrisq; facilius, quam cum sedibus religionem sacram secum ferre. Potuit itaq; etiam hac occasione tam manifesti præconii, doctrina vera ad nos deferri, si heic illa ante non fuit, nec frequens sonuit.

VI. Sed quid opus de introducenda religione vera heic multum fari? Introducam eandem vidimus supra: ejestam vero non audivimus nec vidimus adhuc usquam. Sicut itaq; nec ipsi invenimus per regna nostra hisce seculis, justas refectionis omnimodæ causas, nec tales aperiant nobis auctores ac scriptores ecclesiastici alii; à nobis procul abesto, eas prium comminisci, ac ex iisdem commentis mox meminisse heic

Præstantissime D Y NÆSI, amice perdilecte;

Exercitiis privatis haec tenus sæpius dedisti specimen ingenii tui: nun cnobis quoq; idem probabis publicis ac ecclesiasticis. Mihi placent tua omnia, ac quia eruditione pulchra! eadem ornas, rogabo Deum calidis votis, ut Te tuasq; spes gratia magna benigne ornet. Vale.

Tui studiosiss.

P E T R U S Wång.

Præstantiss. Domine D Y NÆSI,

Conspicuo illa, que nos inter eo tempore, quo simul juxta leges Academicas in studiosorum numerum recipimus, cepit, haec tenusq; continuata est, illud nunc impetrat, ut laudabilis Tuo conatur, si non electæ compositionis vocabula, saltem sub simplici contextu latenter benevolum declarem affectum. Non adeo movebit ingratitudo querundam, qui in hæc & talia, quibus familiaritate devinclis gratulari solemus, si aliquando inciderit, statim ex compendiose eiusdem Philosophiae ductu ingeminantur. Nolo sic, velim melius scriptum: Hujusmodi enim censores cerebrum & fides in lingua sedem fixit, dum quorū juveniles aliorum lapsus rident, inficiam in eo satis ostendunt magnam: Quippe reprobando aliorum scripta, singulas numerando syllabas, omnes jugulando literas, ea fulmina vibrant ac tonitrua, que vi sua ac densitate, in traducem divinitatis, dum acrius illidunt, pari modo percunt ac humorum globi, qui alcum pertunt propterea ut statim resolvantur. Quid si latinitatis omnis copia, totumq; scientiarum mare, è capitib; horum vertice exundaverit, perq; frontem medianam in thalos usq; descenderit, si probitas defunt ac candor, nemo certe eos sapientes dixerit aliis, quam qui ejus genium ab inani jactantia non probe didicit distinguere. Profectò qui considerat se ex pulvere esse conditam, ingutatum celerius opinione suaabiturum, judicabit facile, se plus unico die solide voluptatis ex conscientia tranquillitate, ex taciturnitatis fructu, ex melioris vitae fiducia perceperisse, quam molesti illi ex hyperbolarum ineptijs per omnem vitam, utcunq; se latissimè extenderit: Singulorum namq; merita Deus dispensabit non aetorum modo sed etiam cogitatorum judex generalis. Interea eludant quicunq; voluerint simplicitatem illam que Epistolarum ac Dialogorum Tullij formam ac Schema nunc proposuit

sibi

ſibi aliquatenus imitandam, non enim cuivis datum eſt, vel concifo
iſo uti dicendi generc (quod maturioris eſt etatis) treberrimo ſen-
tentys compreſtione rerum brevi; vel ex profundiori compositionis arte
ſtylum attollere in excelsam quandam amplitudinis majestatem. Sed
de novorum ſloicorm magniloquentia dicemus aliaſ, quamquam
mederi mari ut ſafedinem deponat ut vanum ita omnino novimus eſſe
ultiffimum. Tua DYNÆSI in me ſemper melior extiterat mens,
quam exinde dignoscere potui, quod ſimulationes omnes haud aliter
ac portas inferorum haſtenus effugerat. Nunc a. quia reliqui quoq;
cum ſtudijs, Historiarum notitiam, que retro actorum omnem me-
moriā ambitu involvit, festinas combinare, cape bonum ſed ſimplex
meum ſequens votum: Deus exercituum, qui ſolus ſapientiam conſert
illis, qui devote eam petunt honestas Tuas actiones dirigat, in no-
minis ſui laudem, in par ex iſlaſm ſperata gaudia: Vale.

Adpoſuit T.

DANIEL ACHRELIUS.

No tam verè, quam egregis dictum eſt ab iſocra in græca Eloquentia inſigni:
Studiorum radices amaras, fructus vero dulces. Amaras eſſe, non tam illi, qui limini-
eorundem ſalutariant prima, ſed & aliquo uſq; progreſſi, ea de re conqueri neceſſum
habent; & id quidem non ſine cauſa, cum contineant in ſeſe diſcenda, abſtrufas res;
captum ingeniumq; primo adſpectu tranſcendentēs; Sed admota manu operi, fuliſq;
ad Deum precibus, diligenti ſtudio & cura facile mitescunt. Quamquam à parte quoq;
diſcentium ſagax ingenium, & promptitudo, ad capienda quaeritis, nec non ſumptus va-
rii, requiruntur, que omnia ſi habuerint, non poterit alicet fieri (etſi difficultatem ſe-
cum habeant) quam exo rſani ſtudiorum telam ubi pertexerint, fructus maximos obti-
neant. Hoc Iſocraticum dictum, mecum Amice ſingulariter dilecte, dum perpendo,
non male forte iudico, dictum eſſe præclare, à Viro quodam illuſtri. Studia irrepere,
vel verius in linum irrumperet, non eſt quod quis ſibi pollicetur; poſt multas lucubra-
tiones, imo & exatielatos labores multos, tandem inveniri poſſunt. Tu ſane amaritus
dinem eorum, primis ut dici ſolet, labris attigisti; quin & aliis vigiliis, obtinuisti ue-
nūc in publicum quoq; prodire audeas: gaudeo igitur, quod difficultatem iſtam non
modo ſuperaveris, ſed & eam Tibi eruditio em paraveris, quā & prodeſſe & qua Reipb.
iſervire demum poſſis. Quid n. honeſtius aut dulcius. quam ex ſtudiis nomen & fa-
mam petere; que omnia, omni auro & divitijs præſtatiora. Nam hęc perire, iſta ſal-
va manere ad extreum uſq; vita halitum, poſſunt. Quod etiam Philosophus ille Stil-
po fatetur ſat ingenue, qui naufragium paſſus cum eſſet, uxorem ſimul ac patriam ami-
ciſſet, à Demetrio interrogatus, numquid iſpi deeffet & respondiffe fertur nihil, nam
omnia mea mecum porto. Ita olim ætimata literarum ſtudia, ita hodieq; cæteris lon-
gè anteponuntur, propter uberem quem præ le ferunt fructum. Vale.

Patriotæ ſuo honorando reliquit.

MAGNUS WALLENIUS Junior.